

גיליון 5

"זְדַבַּרְתָּ בָּם"

וּשְׁנַנְתֶּם לְבַגְיֵיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: שמע ישראל, דברים פרק ו' פסוק ז'

כ"ו חשוון תשס"ז * 17 בנובמבר 2006

פרשת השבוע למשפחה

מאז שדה עפרון ועד שדות עקרון

בכ"ד בחשוון תרצ"ד, 2 בנובמבר 1934, ערב שבת חיי-שרה, נפטר הברון אדמונד בנימין דה רוטשילד. כמה סמלי שזה אירע דווקא בשבוע בו אנחנו קוראים על רכישה ראשונה של קרקע בארץ ישראל, הידועה אז בשמה כנען, על ידי אברהם: "וַיָּקָם שָׂדֵה עֶפְרוֹן, אֲשֶׁר בְּמִכְפֵּלָה, אֲשֶׁר, לְפָנַי מִמָּרָא: הַשָּׂדֵה, וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בוֹ, וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֵה, אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלוֹ סָבִיב. לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה". זהו בדיוק תמצית מפעלו של הברון רוטשילד, כפי שהוא מצטייר בהיסטוריה הציונית: פדיון אדמות בארץ ישראל. בכלל הציבור הוא מזוהה בעיקר עם הקמתה של זיכרון יעקב ושמר גם קשור לתחילת דרכה של ראשון לציון. אבל תחילת השקעתו בקניית אדמות מאת השליט העות'מני והקמת מושבות בזמן העלייה הראשונה התבצעה דווקא במזכרת בתיה, אחרי ששכנע אותו הרב מוהליבר להשקיע בפרויקט הקמת מושבה יהודית בארץ ישראל.

דוא"ל [המערכת לרעיונות ולתגובות:](mailto:vedibartabam@gmail.com)
vedibartabam@gmail.com

פרשת חיי שרה

הנושאים בפרשה:

בפרשה קצרה זו המשתרעת על פני שלשה פרקים בלבד מסופר על קניית מערת המכפלה מידי עפרון החתי כדי לקבור בה את שרה, על השליחות של עבד אברהם לחרן למצוא אישה ליצחק, הפרק האחרון מספר מעט על הגניאולוגיה של אברהם, על מותו וקבורתו על ידי בניו יצחק וישמעאל יחד, ולבסוף על מות ישמעאל.

בלימוד השבת נתמקד בדמותה של רבקה

פרק כ"ד, שהוא הפרק הארוך ביותר בספר בראשית והשני הארוך ביותר בתנ"ך, הינו סיפור בפני עצמו, נובלה המתארת את שליחות עבד אברהם. נתמקד בנחישות רבקה ללכת עם העבד, למרות ההיסוסים של אחיה.

קראו מהתנ"ך את כל פרק כ"ד (פסוקים נג-סז בעמוד הבא)

שאלות לחשיבה ולשיתוף

- פרק סיפורי זה מזמן נושאים מגוונים לשיחה במשפחה. ביניהם:
1. למה לדעתכם אברהם רצה אישה לבנו יצחק רק מן המקום שממנו הוא בא, ולא רצה שיצחק יקח אישה מבנות כנען?
 2. חשבו על הדרך שבה יצחק ורבקה נפגשו. מה דעתכם על דרך זו? איך נפגשו זוגות במשפחה שלכם?
 3. מה אפשר ללמוד על רבקה מקטע זה? מה אתם הייתם עושים במקומה? ולמה?

בסיפור מקראי זה יש רמזים המקשרים בין דמותה של רבקה כפי שעולה בפרק לבין דמות קודמת. מי הדמות, ומה המשותף לשניהם?

הכוונה לאברהם. שניהם עזבו את בית אביהם, את ארצם ומולדתם והלכו למקום לא מוכר להם. השורש ה.ל.ך. מופיע שבע פעמים בפרק כ"ד ונראה כי הוא מהדהד את הקריאה לאברהם: "לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", ומבקש לעורר בנו את האסוציאציה להליכה הבוטחת של אברהם. אברהם ורבקה נתברכו עם צאתם לדרך. לאברהם נאמר: "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה את שמך והיה ברכה". את רבקה מברכים אחיה ואמה: "אחותנו את, היי לאלפי רבבה וירש זרעך את שער שונאיו".

י"ב פרקים לאחר פרק י"ב מסופר על מהדורה מחודשת של סיפור 'לך לך' והפעם במרכז הסיפור – אישה. על מנת להגשים את הברכה של אברהם

לעשותו לגוי גדול, רבקה הולכת בדרכו, בבחינת מעשה אבות סימן לאמהות. באופן נחוש היא קובעת את אשר יקרה לה, עוזבת את ארצה ואת בית אמה והולכת בעקבות העבד. (המשך בעמוד 4)

ולסיום (להורים)

בשלושה הקשרים בלבד בתנ"ך מופיע הצירוף 'בית אמה'. הראשון הוא בפרקנו: "ותרץ, הנער, ותגד, לבית אמה-- פדברים, האלה." ר"שי מסביר את הצירוף השונה (בית אם לעומת בית אב): "לבית אמה – דרך הנשים הייתה להיות להן בית לישיב בו למלאכתן, ואין הבת מגדת אלא לאמה".

ביטוי זה נאמר גם על ידי נעמי במגילת רות א ה: "ות' אמר נעמי, לשתי כל' תיה, לכנה ש' כנה, אשה לבית אמה..." ההקשר השלישי בו מופיע ביטוי זה הוא שיר השירים.

בספר A Feminist Companion to Ruth כותבת קרול מאירס שהמשותף לכתבים אלו הוא נקודת המבט הנשית: בשלושתם מסופר על אישה, בכל אחד מהם יש לאישה החלטה והשפעה על גורלה ועתידה, ומדובר בהתקשרות המביאה לנישואין.

פרק כד פסוקים נג-סז
(נג) ויצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנת נתן לאחיה ולאמה: (נד) ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקומו בפקד ויאמר שלחני לאדני: (נה) ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך: (נו) ויאמר אלהם אל תאחרו אתי וחי הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני: (נז) ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פיה: (נח) ויקראו לרבקה ויאמרו אליה התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך: (נט) וישלחו את רבקה אחתם ואת מנקהתה ואת עבד אברהם ואת אנשיו: (ס) ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו את חיי לאלפי רבבה וירש זרעך את שער שנאיו:
(סא) ותקם רבקה ונערתיה ותרפננה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך: (סב) ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב: (סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים: (סד) ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל: (סה) ותאמר אל העבד מי האיש הלזה החלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעיר ותתכס: (סז) ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה: (סז) ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותחי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו.

זהירות קונצנזוס!

הסיכון בכיתה מעורבת חילוניים ודתיים הוא לא שפתי אור תחזור בתשובה ושחברותיה הדתיות תחזורנה בשאלה. הסיכון האמיתי הוא להישאב למצב אמצעי, ליצור קונצנזוס מרדים, מעין ממשלת אחדות לאומית שלא מאפשרת לנוע לאף כיוון. מצב כזה מלמד את הילדים לקבל את השונה לא בגלל שהוא שונה ממך, אלא כי הגבולות טושטשו.

כדי שלא ניפול לבור החמים של הסכמה לאומית, יש לדון בדברים ולחשוף את העצבים החשופים בחברה הישראלית. גבולות תנכיים או ויתור על שטחים? קיום מצעד הגאווה בירושלים או קבלתה כעיר קדושה? קיום ההלכה כלשונה או הכנסת שינויים על פי זמננו? יש לדון, להתווכח, ולהתנגד, ורק אחרי שנעשה את זה, נוכל לחפש את נקודות הגשר שיובילו אותנו לקבל את האחר בלי להסכים איתו. תשאלו האם את מצפה שילדים בגן ובכיתה א' ידונו בדברים כל כך מורכבים? התשובה היא כמובן כן.

בספר היפה של טאהר בן ג'לון "הגזענות כפי שהסברתי לבתי", מספר טאהר לבתו במילים פשוטות מה היא גזענות

וכך הוא אומר לה: "לאדם שאותו אנחנו מכנים 'שונה' יש צבע עור אחר משלנו, הוא מדבר בשפה זרה לנו, מבשל מאכלים שונים משלנו, יש לו מנהגים אחרים ודת שונה... קיים שוני שבא לידי ביטוי בחזות גופנית וקיימים הבדלים בהתנהגויות, במנטליות, באמונה וכדומה..." בתו ממשיכה לשאול והוא עונה על כל שאלותיה באופן בהיר.

"קשת" אמורה לתת מענה לקבלת השונה באשר הוא, חילוני, דתי, ערבי, יהודי יוצא אתיופיה, בעל העדפה מינית שונה או פועל ממלזיה.

רק דיון משמעותי עם הילדים וקבלתם כברי שיה אמיתיים יאפשר להם חוויה יוצאת דופן במערכת החינוך הישראלית. הימנעות מדיון בקונפליקטים יהיה עוד מאותו דבר, פרווה, בליווי יידישקייט.

האם כבר קראתם לילדכם את הטקסט הזה?

גלית כספי כהן

אם לתלמידה בכיתה א' קשת בית ספר בן גוריון

האם הראויה

פרשת חיי שרה מביאה לנו את חילופי הדורות הראשונים של האבות והאמהות.

בתחילה האמהות – פרשתנו פותחת בסיפור מותה של שרה אמנו, האבל עליה, קנין הקבר במערת המכפלה, וקבורתה בו, וממשיכה לבחירתה של רבקה אמנו, הבאתה לאשה ליצחק, וכדברי הכתוב – "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי-לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו" (כד, סז).

ואחרי האמהות – האבות. סיפור מותו של אברהם "בשיבה טובה זקן ושבע", קבורתו במערכת המכפלה לצדה של שרה, אשתו האהובה, ומיד: "ויהי אחר מות אברהם ויברך ה' את יצחק בנו..." (כה, יא).

בחרנו להתמקד בסיפור בחירתה של רבקה לאשה ליצחק, לכאורה, בחירה אנושית שנעשתה על ידי אליעזר, עבד אברהם, בעוד בחירתו של יצחק נאמרת במפורש "ויברך ה' את יצחק בנו", אליעזר נשלח על ידי אברהם לבחור אשה לבנו, ואליעזר, עבדו הנאמן של אברהם ("זקן ביתו המושל בכל אשר לו"), מתפלל לה': "הקרה-נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם... והיה הנערה אשר אומר אליה הטי-נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם-אדוני" (כד, יב-יד).

המפרשים והמדרשים נחלקים בשאלה האם אליעזר קבע לעצמו סימן או "ניחוש" (כדברי הרמב"ם הקובע שאסור להסתמך על קביעת סימנים שרירותיים וניחושים "אם יארע לי כך – אעשה דבר פלוני"), או שמא מדובר במבחן ענייני לבחירת הדור הבא של האמהות?

הנטייה אצל רוב המפרשים היא לומר כי אכן מדובר במבחן מהותי וענייני, לגבי אופיה של המיועדת להיות אם האומה. אליעזר מבקש למצוא את הנערה בעלת התכונות הקיימות אצל אברהם אבינו – גמילות חסדים,

הכנסת אורחים וחמלה כלפי הזולת.

נחמה לייבוביץ, בספרה "עיונים בספר בראשית", אספה פירושים ומדרשים רבים המתעמקים בטיבו של המבחן ובמידת עמידתה של רבקה בו.

המלבי"ם לומד בהרחבה תוך שהוא מדקדק בכל מילה שאומר אליעזר בתפילתו. הוא מציין במפורש שהוא "עומד על העיף" כי רצה לבחון האם תאמר לו: "למה לא תשתה מן המים אשר לפניך"; שאף שכבר הרימה כדה והוא מבקש כי תטה אותו, לא תפנה אותו לאחרת או תבקש ממנו שיקל עליה ויטה בעצמו את כדה; ובאמירה "שתה וגם גמליך אשקה" יש כדי ללמד גם על חכמתה, שבהבינה שאין לו כוח לשאוב לעצמו, וודאי שיש לדאוג גם לגמליו.

מאופן הביצוע של רבקה ניתן להבחין כי היא עמדה במבחן מעל ומעבר. ראשית היא ממהרת להשקות את אליעזר, ורק אחרי שהוא מסיים לשתות היא אומרת: "גם לגמליך אשאב עד אשר כלו לשתות". שוב, היא ממהרת לרדת אל המעיין ועולה ממנו שוב ושוב, בריצה, בהשקותה את כל הגמלים (עשרה במספר), עד אשר כלו לשתות. כל זאת כאשר אליעזר והאנשים אשר אתו עומדים מן הצד. מכל הפירוט הנדיר הזה למדים הפרשנים על תבונתה של רבקה, על עדינותה (לא רצתה להלחיצו שעוד עבודה בפניה - לשאוב לגמלים) ועל טוב לבה ומסירותה, למרות המאמץ הפיזי הכרוך בכך ללא סיוע.

כפי שראינו בתחילת דברינו, יצחק נבחר במפורש על ידי הקב"ה. לדעת ר' יהושע, כבר ברדת יצחק ואברהם מהר המוריה נקבע הזיווג של רבקה ויצחק (לאור סמיכות הפרשיות של סיפור העקדה לקבלת הבשורה על הולדת צאצאי נחור, וביניהם רבקה). אולם, תפילתו של אליעזר, המבחן שהעמיד, והדרך המיוחדת שעמדה בו רבקה, מעידים על כך שהזיווג ביניהם אכן ראוי להיות המשכיותה של דרכו של אברהם אבינו, ואכן, אף בחירתה של רבקה: "מה יצא הדבר" (כד, נ).

רנה נשר

אם לתלמיד בכיתה א' קשת בית ספר בן גוריון

המנחה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

השבוע בגן קשת

נתחיל בהקדמה על חשיבות הכרת האותיות מתוך תוכנית הלימודים 'תשתית לקראת קריאה וכתובה'

http://cms.education.gov.il/educationcms/units/tochniyot_limudim/portal/tochniyotlimudim/kdamesodi/krihaktiva.htm

"למושג 'אוריינות' [LITERACY] משמעויות שונות. בתוכנית זו מתייחס המונח אוריינות לשימוש מושכל בשפה הכתובה והדבורה ובמערכת הכתב. אוריינות כוללת פיענוח כתב והבנת הנקרא, שליטה בכתב... התפתחות האוריינות איננה פועל יוצא של חשיפה מזדמנת של הילד לסביבה אוריינית. היא מצריכה תיווך מושכל ואינטנסיבי על ידי מחנכים אשר רואים עצמם מעורבים ואחראים להתפתחותו האוריינית. מחנכים כאלה יכולים לעורר בילד סקרנות לגבי הכתב השפה והספר ולקדם מיומנויות רלוונטיות להבנת העיקרון האלף-ביתי על מנת להביא את הילד לשליטה בכתב כמערכת רישום".

"אבני היסוד של הכתב הן האותיות. מחקרים שנעשו בקרב דוברי עברית בארץ, וכן בקרב דוברי שפות שונות בארצות אחרות, מראים באופן עקבי כי יש חשיבות לשליטה של ילדי גן בידע אותיות. הידע של אותיות בגיל הגן בא לידי ביטוי בהכרת שמות האותיות והסדר שלהן ברצף הא"ב, ביכולת לשיים אותיות המוצגות בכתב, ובהכרת הצליל שמייצגת כל אות".

ישנן כמובן מיומנויות רבות ותחומים רבים נוספים של האוריינות בהם אנחנו עוסקים בגן [מודעות פונולוגית, ראשית כתיבה ועוד ועוד], אבל הפעם נתמקד בהכרת האותיות ובהיכרותן לצלילים אותן כל אות מייצגת.

בדומה לדרך שבה לומד ילד למנות, תחילה הוא מדקלם את 'דקלום המספרים' [כמעט כל פעוט יודע לדקלם 1-2-3-4-5 הרבה לפני שהתפתחה אצלו תפיסת הכמות] כך חשוב להכיר את 'שיר האותיות'. ישנם שירים שונים במנגינות שונות ומכולם אנחנו לומדים את סדר האותיות, דבר שיעזור לנו מאד בשימוש בסרגל האותיות. [בסרגל האותיות מצויות אותיות הא-ב מאל"ף ועד ת"ו על פי הסדר כמובן, והוא מצוי באופן חופשי במוקדי הגן השונים].

כל אות מתארכת בגן לשבוע וביום שלישי מפנה את מקומה לאות הבאה. באותו שבוע אנחנו מחפשים מילים המתחילות באותה אות. לשם כך אנחנו מאריכים את הצליל הפותח למשל GAAAAA GIIIIII ומחפשים לצליל זה המשך: ג.....מל, גי.....טרה, גו.....יאה.

גילינו שהמילון אוצר בתוכו אוצר מילים נפלא המאורגן על פי סדר הא-ב, ואנחנו משתמשים בו כספר חידות: קוראים את ההגדרה [רצוי כמובן ממילוני ילדים בחרוזים] ומנסים לגלות מהי המילה המסתתרת. גם הספר "אותיות במיץ שטויות" של רינת הופר מסייע לנו במציאת מילים, בספר זה מוקדשים שני עמודים לכל אות. אנחנו מתבוננים באיורים בהם מסתרות מילים רבות ומנסים למצוא אותן. לסיום אנחנו משווים עם רשימת המילים בעמוד שממול לאיור, האם מצאנו הכול? במוקד הספרייה הקמנו תצוגה קטנה ועליה מניחים הילדים חפצים המתחילים באותה אות.

מעוניינים לדעת יותר

על קהילת "גשר"

המשותפת לדתיים וחילונים
ועל מוסדות החינוך "קשת"?

התקשרו לאסף: 050-8560604

המשך מעמוד 2:

" וַיִּרְץ חֲעָבֵד לְקִרְאָתָהּ וַיֹּאמֶר חֲגִמְאִינִי נָא טַעַט מִים מְכֻדָּךְ: וַתֹּאמֶר שְׂתָה אֲדֹנִי וַתִּמְחַר וַתִּרְדּוּ כִּדָּהּ עַל יְדָהּ וַתִּשְׁקָהּ: וַתִּכַּל לְחַשְׁקָתָהּ וַתֹּאמֶר גַּם לְגִמְלִיךָ אֲשָׁאב עַד אִם פְּלוּ לְשִׁתָּהּ: וַתִּמְחַר וַתַּעַר כִּדָּהּ אֶל חֲשִׁקָתָהּ וַתִּרְץ עוֹד אֶל הַבְּאֵר לְשָׂאב וַתִּשָּׂאב לְכָל גִּמְלִי: "

קראו את שירו של לוי קיפניס.

שאלו את הילדים: במה הוא מוסיף למסופר בפרק ובמה הוא מדייק?

אליעזר ורבקה

מילים: לוי קיפניס
לחן: י. אדמון

נערה טובה יפת עיניים,

הטי כדך, השקיני מים.

שתה, אדוני, כדי לפניך

אחר אשאב גם לגמליך.

מי את? הגידי נא, בת חיל,

היש מקום ללון בליל?

אני רבקה, יש בית לנו,

גם תבן, גם מספוא

רב עמנו. בוא,

הברוך, פנוי ביתנו,

תאכל, תשתה –

תהיה אורחנו!

חן-חן, נערה יפת עיניים,

על כי השקית אותנו מים.

הא לך ניזמי פז לאוזניך,

וצמד צמידים על ידיך.

התצוגה במוקד הספרייה בגן, עליה מניחים הילדים חפצים המתחילים באותה אות

המנחה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת